

Regeringens justerede udspil til Vandmiljøplan III 2005-2015.

Regeringen vil med den kommende Vandmiljøplan III fortsætte den positive udvikling, der er sat i gang med de to første Vandmiljøplaner. Vandmiljøet skal forbedres yderligere gennem reduktioner i udledningerne af kvælstof og fosfor, naturbeskyttelsen skal fortsat forbedres og de nabogener, som skyldes landbrugsdrift, skal begrænses. Udspillet til en aftale om Vandmiljøplan III rummer derfor en bred indsats for at nedbringe landbrugets påvirkning af vandmiljø, natur og naboer. Udspillet er langsigtet, idet det rummer forslag om en aftale over 10 år.

Der er en meget tæt sammenhæng mellem Vandmiljøplan III og implementeringen af EU's Vandrammedirektiv og Habitatdirektiv, hvor der skal fastlægges målsætninger og indsatsplaner for individuelle vand- og naturområder, som vil gælde fra 2009, og hvor målene som hovedregel skal være indfriet i 2015.

I det følgende gennemgås de enkelte elementer:

1. Aftaleperioden – samtænkning med Vandrammedirektiv dvs. 10 år.

Det foreslås at gennemføre aftalen således, at den løber fra 2005 til 2015 med en midtvejsevaluering ultimo 2008. I 2008 kan fremdriften i de generelle reduktionsmål vurderes og behovet for yderligere indsats kan kortlægges. Behovet for en yderligere evaluering inden 2015 vurderes også i 2008. Ved udgangen af 2008 er de regionale målsætninger for tilstanden i individuelle vandområder og naturområder fastlagt efter kravene i EU direktiverne kendt, og det vil derfor være muligt i midtvejsevalueringen at vurdere effekterne af den hidtidige indsats i forhold til disse målsætninger.

2. Reduktion af fosforoverskud – målsætning halvering af fosforoverskud.

Der foreslås indført en halvering af landbrugets fosforoverskud i forhold til de 32.700 tons P i 2001/2002. En reduktion af fosforoverskuddet på 25 pct. frem til 2009 foreslås nået via en afgift på 4 kr. på mineralsk fosfor i foder, samt via en generel forbedring af fosforbalancen med 3.000 tons på baggrund af ny viden tilvejebragt via forskningsprogrammet. I perioden fra 2009 og frem til 2015 sker en yderligere 25 pct. reduktion. Behovet for ændrede/nye virkemidler vurderes ved midtvejsevalueringen. Afgiftsprovenuet tilbageføres til landbruget via nedsættelse af jordskatterne.

3. Reduktion af fosforudledning - 50.000 ha randzoner.

Der foreslås gennemført en målrettet indsats i forhold til fosforudledningen. Det foreslås at udlægge op mod 30.000 ha 10 m dyrkningsfrie randzoner langs vandløb og søer frem mod 2009, samt yderligere 20.000 ha frem mod 2015. Randzonerne skal etableres ved frivillig placering af brak langs søer og vandløb. For at understøtte etableringen af dyrkningsfrie randzoner ved placering af brak indføres et MVJ-tillæg til dyrkningsfrie randzoner, der etableres langs vandløb og søer. Randzonerne vil dels tilbageholde fosfor fra de øvrige arealer, dels beskytte brinkerne langs med vandløb og søer, hvorved udledningen af fosfor herfra reduceres.

Der afsættes i alt op til 375 mio. kr. inkl. forventet EU-medfinansiering fra 2005-09 til en særlig indsats under MVJ-ordningerne. De afsatte midler skal ud over at dække MVJ-tilskud til etablering af ovennævnte dyrkningsfrie randzoner langs søer og vandløb desuden kunne anvendes til bl.a. MVJ-vådområder og øvrige MVJ-foranstaltninger rettet mod kvælstof og fosfor.

Regeringen vil styrke grundlaget for at nedbringe udledningen af fosfor fra landbrugsarealer ved forskning i kortlægning af arealer med forhøjet risiko for tab af fosfor samt ved forskning, som kan styrke grundlaget for gennemførelsen af EU-direktiverne.

Ferskvandsdambrug er en væsentlig kilde til fosforudledning i de ferske vande. Derfor vil regeringen i forbindelse med den igangværende opfølgning på Dambrugsudvalgets rapport overveje behovet for at indføre en fosforafgift for ferskvandsdambrug. Ligeledes vil regeringen overveje at hæve afgiften for de industrielle egenudledere, der i øjeblikket betaler en nedsat afgift, eller som slet ikke betaler afgift, hvis disse belaster søer og lukkede fjorde med deres udledning af fosfor. Endelig vil regeringen vurdere, om der kan være behov for yderligere indsatser overfor fosforudledninger fra de kommunale rensningsanlæg. Allerede vedtagne initiativer rettet mod reduktion af spildevandsudledninger fra den spredte bebyggelse i det åbne land vil medvirke til at reducere fosforudledningen med ca. 45 tons P.

4. Målsætning og virkemidler for 13%'s reduktion af kvælstofudvaskningen.

Der foreslås en konkret målsætning om en reduktion i kvælstofudvaskningen på samlet set 13 pct. i 2015 i forhold til 2003.

Strukturudviklingen, herunder udtagning af arealer, forbedret foderudnyttelse og implementeringen af EU's nye landbrugsreform forventes at medføre en reduktion i kvælstofudvaskningen fra landbruget på ca. 12.500 tons N frem til 2015. Herudover vil skovrejsning på i størrelsesordenen 20.000-25.000 ha. medvirke til at reducere kvælstofudvaskningen med ca. 900 tons N.

Desuden vil følgende initiativer medvirke til at reducere kvælstofudvaskningen:

- Reglerne for efterafgrøder skærpes således, at der indføres et generelt krav om efterafgrøder på 10% af afgrødegrundlaget samt et krav om efterafgrøder på 14% af efterafgrødegrundlaget på arealer, der gødskes med husdyrgødning svarende til mere end 0,8 DE/ha. Det vurderes at ville medvirke til at reducere kvælstofudvaskningen med ca. 4700 tons N. De årlige omkostninger for erhvervet forbundet med dette initiativ vurderes at være ca. 40 mio. kr. pr. år.
- Generel skærpelse af kravene til udnyttelse af kvælstof i husdyrgødningen med 2,5% point i takt med, at forskningen skaber grundlag herfor, vurderes at reducere kvælstofudvaskningen med 1500 tons N. Omkostningerne herved vurderes at være i størrelsesordenen 25-45 mio. kr. pr. år for erhvervet.
- Regeringen har afsat 140 mio. kr. til etableringen af yderligere ca. 4.000 hektar vådområder i 2004 og 2005. Det vurderes, at ville reducere kvælstofudvaskningen med ca. 1.100 tons N.
- Jævnfør også pkt. 3 afsættes i perioden 2004-2009 yderligere op til 375 mio. kr. incl. forventet EU medfinansiering til en særlig indsats under MVJ rettet mod fosfor og kvælstof. Ud over etablering af dyrkningsfrie randzoner forventes midlerne bl.a. anvendt til etablering af MVJ-vådområder og udtagning af landbrugsjord i øvrigt. Af hensyn til at opnå en højere integration af vandmiljø- og naturbeskyttelsen og på grund af, at der er flere vådområdeprojekter, som ikke har kunnet leve op til de relativt høje kvælstofkrav, som indgår i VMP II projekterne, forventes kvælstofkravet nedjusteret til 100 kg N/ha for kommende MVJ-vådområder. Den samlede kvælstofreduktion som følge af de yderligere midler til MVJ vurderes at være ca. 400 tons N.

- Kravene til udnyttelse af kvælstof i minkgødning skærpes, så de er på niveau med det nuværende udnyttelseskrav for kvæggylle. Herved vurderes udvaskningen at falde med ca. 100 tons N. Omkostningerne for erhvervet er vurderet til ca. 0,5 mio. kr. pr. år.
- Allerede vedtagne initiativer rettet mod reduktion af spildevandsudledninger fra den spredte bebyggelse i det åbne land vil medvirke til at reducere kvælstofudledningen med ca. 100 tons N.

Samlet set vurderes de beskrevne elementer at kunne medvirke til en reduktion af kvælstofudvaskningen fra landbruget med i størrelsesordenen 13%.

Hvis midtvejsevalueringen viser, at der, for at nå målet om 13 pct. reduktion af kvælstofudledningen i 2015, er behov for en yderligere indsats i perioden 2010-2015, må det drøftes at inddrage andre virkemidler eller skærpe anvendelse af nogle af de allerede anvendte.

Reduktion af kvælstofudvaskningen er væsentligt i forhold til både nationale og internationale mål. Tilstanden i Kattegat, Østersøen og en række fjorde vurderes med bekymring i en rapport fra FN's miljøorgan. Udledninger af kvælstof fra land som følge af overgødskning i landbruget angives at være en væsentlig årsag. Med regeringens udspil til VMP III sker der yderligere et bidrag til en lavere kvælstofudledning og et bedre vandmiljø.

5. Beskyttelse af særlig sårbar natur.

Med henblik på at beskytte de ammoniakfølsomme naturområder foreslås gennemført Wilhjelmudvalgets model vedr. udlægning af en beskyttelseszone på 300 meter rundt om højmoser, løbiliesøer og heder over 10 ha. Inden for denne beskyttelseszone og indenfor selve området kan der ikke forekomme en udvidelse af husdyrbrug, hvis udvidelsen medfører en forøget udledning af ammoniak. Anvendelse af ny teknologi kan indgå i denne vurdering. Endelig udpegning af områderne sker gennem amternes naturplanlægning frem mod 2009.

Udviklingen af ny teknologi er også vigtigt i forhold til at begrænse lugtgenerne fra husdyrproduktionen. Tilladelse til udvidelse og nyetablering af husdyrbedrifter skal også ses i lyset af den strukturudvikling, der foregår, hvor husdyrproduktionen samles på færre og større bedrifter.

Udvidelse og nyetablering af husdyrproduktion reguleres efter planloven (VVM) og miljøbeskyttelsesloven. Derved sikres det, at udvidelse eller nyetablering af husdyrbedrifter vurderes i forhold til påvirkning af miljø og natur.

Godkendelser efter kapitel 5 skal mindst hver tiende år tages op til revurdering, hvorefter der kan fastsætte ændrede vilkår. Er der nye oplysninger om forureningens skadelige virkning, nye oplysninger om miljømæssige skadevirkninger, der ikke kunne forudses ved godkendelsen eller viden om væsentlige ændringer i den bedste tilgængelige teknik, så kan tilladelsen revurderes uanset at der ikke er gået 10 år. Nye ændrede vilkår medfører ikke en ny retsbeskyttelsesperiode i forhold til den oprindelige godkendelse efter kapitel 5.

6. VMP III forskningsprogrammet – bl.a. reduktion af næringsstoffab og lugtemission.

Regeringen foreslår, at generel begrænsning af lugtgener og generel begrænsning af fosforoverskud og -udledning indgår i en integreret forskningsindsats i gyllehåndtering. Begrænsning af næringsstoffudledningen i en regional sammenhæng foreslås at indgå som et særligt element. Viden om udvikling og spredning af lugt, samt instrumenter til at begrænse lugt fra husdyrproduktion vil være vigtige elementer til at begrænse nabogener. Forskningsindsatsen i lugt er tæt knyttet til udvikling af teknologier og viden om reduktion af ammoniakfordampningen. Begrænsning af ammoniakfordampning, eksempelvis potentialet for tilsætning af syre til gylle, anbefales også at indgå i gylleforskningsprogrammet, ligesom også forsøgsprojekter vedrørende gylleseparation og bioafgasning m.v. vil indgå. Regeringen og landbruget afsætter i fællesskab 136 mio. kr. til dette forskningsprogram.

Der gennemføres yderligere et nyt forskningsprogram for økologisk jordbrugsproduktion – et FØJO III. Der afsættes fremover årligt 12 mio. kr. af pesticidafgiftsmidlerne til forskningsaktiviteter, og man er indstillet på allerede nu at reservere disse midler til et kommende forskningsprogram rettet mod økologiske jordbrug, mens de resterende 28 mio. kr. årligt søges tilvejebragt via de statslige forskningsreserver.

7. Gyllehandlingsplan – nye afstandskrav.

Gyllehandlingsplanen bygger blandt andet på anbefalingerne i Nabogeneudvalgets redegørelse af 29. januar 2004. Det bemærkes, at den første fase af Gyllehandlingsplanen er gennemført, idet de skærpede afstandskrav trådte i kraft lørdag den 20. marts 2004 og det er indskærpet overfor kommunerne, at de ved deres sagsbehandling skal være meget opmærksom på undgå fremtidige lugtgener. Regeringen har tillige iværksat fem udviklingsprojekter indenfor lugt til i alt 1,5 mio. kr.

Der udarbejdes desuden en ny, opdateret lugtvejledning til kommunernes behandling af ansøgninger om udvidelse og nyetablering af husdyrproduktion.

8. Yderligere elementer

Endelig vil regeringen iværksætte pilotforsøg med regulering baseret på balancemodeller. Det faglige udredningsarbejde forud for VMP III analyserede mulighederne for at anvende en balancemodel til regulering af landbrugets kvælstof- og fosforoverskud og anbefalede at gennemføre pilotprojekter for at dokumentere balancemodellens fordele og ulemper, herunder også fastlæggelse af grænseværdier for kvælstof- og fosforoverskud.

Bilag 1. Forventet reduktion af kvælstofudvaskningen fra landbruget.

Indsats fra 2005-2009				
Tiltag	Hektar	Reduceret nitrat udvaskning	Finansiering mio. kr. 2005-2009 1)	
			Erhverv	Stat
Strukturudviklingen incl. - Forbedret foderudnyttelse - Udtagning af ca. 60.000 ha		4.700 tons N		
CAP-reform		3.800 tons N		
Skovrejsning	Ca. 11.400 ha	450 tons N		348 mio. kr. 2)
Vådområder	Ca. 4000 ha	1050 tons N (265 kg N/ha)	0	140 mio. kr. (2004-2005)
Yderligere MVJ herunder etablering af randzoner, vådområder udtagning)	Ca. 4000 ha	400 tons N (100 kg N/ha)	0	Op til 375 mio. kr. inkl. forventet EU- medfinansie- ring.
Efterafgrøder – generelt krav om 10% og 14% på husdyrbrug >0,8 de/ha)	Ca. 130.000 ha	4700 tons N	150-300 mio. kr.	0
Stramning af udnyttelses- kravet for minkgødning.		100 tons N	2,5 mio. kr.	0
		Ca. 15.200 tons N (9,4%)		
Indsats fra 2009-2015				
Strukturudviklingen incl. – - Udtagning af 60.000. ha		4000 tons N		
Skovrejsning	11.400 ha	450 tons N		348 mio kr.2)
Generel skærpelse af krav til udnyttelse af husdyrgødning med 2,5%		1500 tons N	125-225 mio. kr.	0
I alt		ca. 21.150 tons N (13 %)		
Administration af fosforaf- gift				10 mio. kr.
Forskningsindsats rettet mod fosforoverskud og lugtgener			68 mio. kr.	68 mio. kr.
Styrket økologisk forskning				200 mio. kr.
Gyllehandlingsplan				10 mio. kr.
Kortlægning af risikoarealer				7 mio. kr.

- 1) Finansiering af den første del af VMP III vil løbe frem til og med 2009, hvorefter der vil ske en genforhandling vedrørende behovet for midler til indsatser efter 2009 samt finansiering heraf.
- 2) Forudsat maksimal anvendelse af den resterende del af finanslovsbevillingen til skovbrugsforanstaltninger § 23.55.08 samt anvendelse af den hidtidige andel af naturforvaltning mv. § 23.52.01 (driftsbevilling) og § 23.52.02. (anlægsbevilling) til statslig skovrejsning.